

The Gleaner

Vol 16 (1980)

Σχόλια

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.346](https://doi.org/10.12681/er.346)

To cite this article:

eranistes, eranistes. (1980). Σχόλια: Αικατερίνη Κουμαριανού, Αδαμάντιος Κοραΐς, Αλληλογραφία, τ. Γ'
Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, Αλέξης Πολίτης, Κατάλοιπα Fauriel και Brunet de Presle
Σόφη Παπαγεωργίου, Δέκατον Διεθνές Συνέδριον Βιβλιοφίλων
Αθ. Ε. Καραθανάσης, C. Paracostea-Danieloropu, Intellectuali romani din Principate si cultura greaca, 1821-1859
Η Η' Γενική Συνέλευση του ΟΜΕΔ
Το νέο Διοικητικό Συμβούλιο του ΟΜΕΔ
Αλέξης Πολίτης, Τα είκοσι χρόνια των Κέντρων Νεοελληνικών και Βυζαντινών Σπουδών του ΕΙΕ
Αλέξης Πολίτης, Μαθήματα - Διαλέξεις στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών. *The Gleaner*, 16, 307-315. <https://doi.org/10.12681/er.346>

τῶν. Δὲν εἶταν εὐκόλο· ἐξακολουθεῖ νὰ μὴν εἶναι πολὺ εὐκόλο· ἐχρειάσθηκε καὶ χρειάζεται νὰ ὑπερνηκηθοῦν λογῆς ἀναστολές, ἀφελεῖς ἢ μεγαλοπόμενες, ὄλων ἐκείνων πὸν ἐπίστευαν ὅτι αὐτὰ τὰ πράγματα ἐπρεπε νὰ μένονν προνομίες δικές τους, ἢ πάντως ἀποκλειστικὰ τῶν δικῶν τους ἀνθρώπων. Καὶ τοῦτα ὅλα τυλιγμένα σὲ λογικὰ ἢ παραδοσιακὰ ἐπιχειρήματα» . . . «Θὰ ἐσημείωνα ἀκόμη» . . . «πόσο μεγάλη ζημία ἐπέφερε στὴν παιδεία μας ἡ ἀπουσία ἔργων ὑποδομῆς: ρητορεύουμε ὅταν δὲν ξέρομε, ἀλλὰ καὶ ὅσο ρητορεύουμε δὲν μποροῦμε νὰ μάθομε, οὔτε νὰ πληροφορησομε· ἕνας μέγας, πολὺ φαῦλος, κύκλος ἐκρατοῦσε δεσμία τὴν ἐπιστημονικὴ μας ζωή.

Κ. Θ. Δημαρῶς»

ΣΧΟΛΙΑ

Ἄδαμάντιος Κοραῆς

Ἄλληλογραφία. Τόμος τρίτος: 1810 - 1816

Ἀθήνα, Ὀμιλος Μελέτης τοῦ Ἑλληνικοῦ Διαφωτισμοῦ (80, σ. 537)

Χρονικὴ περίοδος ἑπτὰ χρόνων καλύπτει ὁ καινούριος, τρίτος τόμος τῆς κοραϊκῆς ἀλληλογραφίας, ἔκδοσις τοῦ ΟΜΕΔ, 1979. Συγκεκριμένα, τὰ χρόνια 1810 ἕως καὶ τὸ ἔτος 1816. Οἱ προηγούμενοι τόμοι εἶχαν καλύψει, ὁ πρῶτος (κυκλοφόρησε στὰ 1964) περίοδο 24 χρόνων, ἀπὸ τὸ 1774 ἕως τὸ 1798 καὶ ὁ δεῦτερος (1966) τὴν δεκαετία 1799-1809. Τόμοι ἴσοι σὲ ἀριθμὸ σελίδων (ὁ πρῶτος: 533, ὁ δεῦτερος: 549, ὁ τρίτος: 537) εἶναι ἄνισοι ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐτῶν πὸν περιλαμβάνουν στίς σελίδες τους. Ἔτσι, καθὼς ἀξιάναται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιστολῶν πὸν ἔγραψε ἢ ἔδεξε ὁ Κοραῆς, στενεύουν τὰ χρονικὰ πλαίσια στὰ ὁποῖα ἐκτείνονται οἱ τόμοι. Ἀποτελοῦν, μὲ τὸν τρόπο αὐτό, καλὸ δείκτη τῆς ἐπιστολικῆς δραστηριότητος τοῦ Κοραῆ, πὸν γίνεται μὲ τὴν πάροδο τῶν χρόνων ὀλοένα πὸν πυκνὴ καὶ

ἐντονη ἀκολουθώντας τὸν ρυθμὸ τῆς προσωπικῆς του συμμετοχῆς στὴν ἀνέλιξη τῆς πορείας τοῦ ἑλληνισμοῦ.

Δὲ χρειάζεται νὰ τονίζεται κάθε φορά ἡ σημασία πὸν ἔχει γιὰ τὸν μελετητὴ τῆς ἱστορίας τοῦ νεώτερου ἑλληνισμοῦ ἢ κοραϊκῆ ἀλληλογραφία. Μάλιστα στὴν ἀρτιωμένη μορφή μὲ τὴν ὁποία γίνεται τώρα σύντονη προσπάθεια νὰ παρουσιάζονται τὰ ἐπιστολικά κείμενα: στὴν πληρότητά τους, ὅσο αὐτὴ εἶναι ἐφικτὴ (ἐπιστολές ἀπὸ καὶ πρὸς Κοραῆ, ἑλληνικὲς καὶ ξενόγλωσσες), στὴν ἀποκατάστασή τους μὲ βάσις ἰδίως τὰ χειρόγραφα, ἐφόσον ὑπάρχουν· στὴν ἀπόλυτη χρονολογικὴ τους τάξη, μὲ προσπάθεια σωστῆς χρονολόγησις ὅπου ὑπάρχουν σφάλματα, καὶ χρονολόγησις ἐξ ὑπαρχῆς ὅπου αὐτὴ μπορεῖ νὰ προκύπτει ἀπὸ μελέτη καὶ συσχετισμούς.

Εἶναι φυσικὰ κοινὸς τόπος νὰ ἐπα-

να λαβαίνουμε πώς οι κοραϊκές επιστολές, στις οποίες τόσο ωραία συνταιριάζονται στοιχεία υποκειμενικά και στοιχεία αντικειμενικά, αποτελούν μαρτυρία πολύτιμη και βοήθημα ανεπανάληπτο μιάς και οι θεωρήσεις και οι αποτιμήσεις φαινομένων και καταστάσεων προσώπων και πραγμάτων, γίνονται από έναν δέκτη σπάνιας δεξνιοσίας, ευαισθησίας και πάθους, όπως ήταν ο Κοραΐς. Το ζωντανό, εξάλλου, γεμάτο αμεσότητα γραφικό του, δίνει στον σημερινό αναγνώστη κάθε δυνατότητα να πλησιάζει σχέσεις, να γνωρίζει αντιδράσεις, να διεισδύει στο κλί-

μα της εποχής, να χαίρεται μερικά από τα πιο απολαυστικά κείμενα του επιστολικού είδους. Φθάνουμε έτσι να παρακολουθούμε και να αποκρυπτογραφοῦμε τη διαδρομή του ελλητισμού σε τούτα τα καιρία χρόνια, όχι μόνο ως προς τις εξωτερικές της παραμέτρους αλλά και ως προς τις εσωτερικές της εντάσεις.

Ένα σύνολο από εβδομήντα εικοσιπέντε επιστολές. Επιβάλλεται όχι για τον αριθμητικό όγκο αλλά ιδίως για τον πλούτο και την αξία της πληροφορίας την οποία προσφέρει.

Αικατερίνη Κουμαριανού

Ἀλέξης Πολίτης, Κατάλοιπα Fauriel και Brunet de Presle
Α' Τὰ «νεοελληνικά» κατάλοιπα του Claude Fauriel, Β' Ἡ Συλλογή τραγουδιῶν του W. Brunet de Presle. Ἀναλυτικὸς Κατάλογος. Ἀθήνα, Κέντρο Νεοελληνικῶν Ἐρευνῶν Ε.Ι.Ε. 25, 1980, σ. λβ' + 102 + 5 πίνακες.

Ὁ τίτλος, ὅπως ταιριάζει γιὰ τέτοια ἐγχειρίδια, εἶναι ἀναλυτικὸς τόσο, πὸν ἡ ἀντιγραφή του ἐδῶ μᾶς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ δώσουμε πολλὰ περιγραφικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸ βιβλίο: ἀναλυτικὸς κατάλογος ὅσων ἀπὸ τὰ κατάλοιπα τοῦ Fauriel «περιέχουν χαρτιά εἴτε στὰ νεοελληνικά, εἴτε σχετικὰ μὲ τὴ νεώτερη καὶ μεσαιωνικὴ Ἑλλάδα», στὸ μέγιστο τμήμα τους δημοτικὰ τραγούδια, πὸν φυλάσσονται στὸ Institut de France καὶ τὴ Βιβλιοθήκη V. Cousin στὴ Σορβὸν καὶ ἀκόμη τῆς συλλογῆς τραγουδιῶν τοῦ συνεπιστοῦ τοῦ Fauriel, τοῦ Brunet de Presle, πὸν φυλάσσεται στὴν Ἑλληνικὴ Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη.

Δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ πὸν ἀγγίζονται αὐτὰ τὰ χαρτιά. Οἱ πρόδρομοὶ τῆς παρουσίας πὸν ἔχουμε τώρα στὰ χέρια μας, γιὰ πολλοὺς λόγους, πὸν εἶναι τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ ἱστορικοῦ τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν, παρουσίασαν λειψὰ τὸ ἀρχεῖο Fauriel. Ἔτσι θεωρήθηκε λατομημένο στὴ συ-

νείδηση τῶν νεοελληνιστῶν ἕνα τόσο σπουδαῖο ὄλικὸ, μὲ ὑποτιπωμένες πάνω του τὶς προσπάθειες συλλογῆς καὶ ἐπεξεργασίας ἀπὸ ἕναν ἄνθρωπο πὸν τόσο γόνιμα ἀνταποκρίθηκε στὶς ἐπιταγὲς τῆς ἐποχῆς του καὶ στὸ σταυροδρόμι τοῦ ρομαντισμοῦ καὶ τοῦ φιλελληνισμοῦ, θησαύρισε πολὺτιμα στοιχεία τῆς ἑλληνικῆς προφορικῆς παράδοσης μὲ τὴ συνεργασία τοῦ ἀκμαίου παροικιακοῦ ἑλλητισμοῦ, κυρίως τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ἰταλίας.

Ὁ Ἀλέξης Πολίτης ξέφυγε ἀπὸ δύο κινδύνους πὸν μᾶς συντροφεύουν ὅταν προσεγγίζουμε καὶ παρουσιάζουμε ἀρχεῖακὸ ὄλικὸ: ὁ ἕνας εἶναι νὰ παρουσιάσουμε τὰ («ἄγνωστα») καὶ τὰ («ἀνέκδοτα») προτοῦ γνωρίσουμε τὸ ὄργανικὸ σύνολο. Ὁ ἄλλος κίνδυνος εἶναι νὰ μείνουμε στὴν («τυπικὴ») καταλογογράφηση τοῦ ὄλικου, μὲ ἀνυποψίαστο προσπέρασμα τῶν προβλημάτων πὸν παρουσιάζει ἢ μὲ ἀπόκρυψη δλων ἐκείνων τῶν ὑπομνηματιστικῶν στοιχείων πὸν ὑπηρετοῦν τὸ βᾶθμα

της γνώσης μας με τὸ συσχετισμὸ γνωστών καὶ ἄγνωστων, συγγενῶν καὶ παράλληλων, πού προέρχεται ἀπὸ βασιανιστικούς ἐρευνητικούς ἐλέγχους.

Ἡ ἀπάντησή του σ' αὐτοὺς τοὺς κινδύνους στάθηκε ἡ συνολικὴ μελέτη μὲ ψηλάφηση καὶ ἀναψηλάφηση ὄλων τῶν προβλημάτων πού γενιοῦνται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωση τοῦ ὕλικου. Ἔτσι ἔφτασε στὴν καταλογογράφηση του μὲ πλούσια συνοδευτικὴ πληροφόρηση, συχνοὺς συσχετισμούς, δῆλωση τῶν ἀγνωιῶν. Ἡ ὄλη παρουσίαση θῆλῃσε νὰ ἀναδείξει ἀρθρωμένη τὴ συλλεκτικὴ προσπάθεια τοῦ Fauriel, τίς προσεγγίσεις καὶ τίς ἐπεξεργασίες του.

Στὰ προλεγόμενα τοῦ βιβλίου ἡ Λουκία Δρούλια, Διευθύντρια τοῦ Κ.Ν.Ε.-Ε.Ι.Ε., τοποθετεῖ μὲ ἀδρές γραμμὲς τὸν

Fauriel, συλλέκτη καὶ ἐκδότη τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, στὰ ἰδεολογικὰ ρεύματα τῆς ἐποχῆς του, ἐνῶ ὁ ἐπιμελητὴς του ἱστορεῖ τὴν τύχη καὶ τὴ χρῆση τῶν συλλογῶν Fauriel καὶ Brunet de Presle καὶ ἀναφέρεται στὴ συγκρότηση καὶ τὰ περιεχόμενά τους. Ἡ προσέγγιση αὐτὴ τοῦ καταλογογραφούμενου ὕλικου, χωρὶς νὰ παραλείπει τὴν ἐπισήμανση ἀπαραίτητων τεχνικότερων στοιχείων, γίνεται οὐσιαστικὴ σὲ πολλὰ τῆς σημεία, μὲ τὴν ἄνεση τῆς τέταρτης δοκιμῆς τοῦ ἐπιμελητῆ τοῦ καταλόγου στὸ ἴδιο θέμα καὶ μὲ τὴν προοπτικὴ (νὰ προχωρήσει καὶ σὲ ἄλλου εἶδους προσπελάσεις, καθὼς καὶ σὲ ἐκδοση, ἐνὸς τουλάχιστον τμήματος τοῦ ὕλικου).

Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης

Δέκατον Διεθνὲς Συνέδριον Βιβλιοφίλων

Ἀθήνα 30 Σεπτεμβρίου — 6 Ὀκτωβρίου 1977

Ἀθήνα 1979 (80, σ. 74)

Γιὰ πρώτη φορὰ ἡ Ἑλλάδα φιλοξένησε τὸ 1977 τὰ μέλη τῆς Διεθοῦς Βιβλιοφιλικῆς Ἐνώσεως γιὰ τὸ δέκατο συνέδριό τους. Ἡ συνάντηση πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀθήνα ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου ὡς 6 Ὀκτωβρίου μὲ συμμετοχὴ πολλῶν βιβλιοφίλων ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο. Οἱ ἀνακοινώσεις πού ἔγιναν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ συνεδρίου — ὅλες γύρω ἀπὸ ἑλληνικὰ βιβλιοφιλικὰ θέματα — δημοσιεύτηκαν σ' ἓναν πολὺ καλαίσθητο καὶ φροντισμένο τόμο, μὲ τὴν ἐπιμέλεια τοῦ Francis R. Walton, ὁμότιμον διευθυντῆ τῆς Γενναδείου Βιβλιοθήκης.

Τὸ πρῶτο δημοσίευμα στὸν τόμο τῶν Πρακτικῶν εἶναι τοῦ καθηγητῆ Ἄθων Πολίτη: «Un centre de calligraphie dans les principautés danubiennes au XVIIe siècle. Lucas Buzau et son cercle». Παρουσιάζεται

ἓνα κέντρο καλλιγραφίας πού λειτούργησε στὴ Βλαχία πρὸς τὰ τέλη τοῦ 16ου καὶ τίς ἀρχές τοῦ 17ου αἰῶνα καὶ ἀπὸ τὸ ὁποῖο βγήκαν λαμπρὰ δείγματα τῆς χειρόγραφης παράδοσης. Στὸ κέντρο τῆς παραγωγῆς αὐτῆς βρίσκεται ὁ Λουκάς, ἱερομόναχος ἀπὸ τὴν Κύπρο, πού τὸ 1571 ἐγκαταστάθηκε στὴ Βλαχία ὅπου ἔζησε καὶ ἐργάστηκε ὡς τὸ θάνατό του, στὰ 1629. Ἡ ἀνακοίνωση τῆς Λουκίας Δρούλια («Le voyage de Grèce») βασίζεται στὰ κείμενα τῶν ταξιδιωτῶν (καὶ ὁ ὅρος ταξιδιωτῆς καλύπτει προσκνητῆς, ἱεραποστόλους, ἐμπόρους, διπλωμάτες, τυχοδιωτῆς) πού ἐπισκέφθηκαν τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν 15ο ὡς τὸν 19ο αἰῶνα. («The Greek book, 1476 - 1825») εἶναι μία λεπτομερῆς ἀναδρομὴ στὴν ἱστορία τῆς ἑλληνικῆς τυπογραφίας πού ἐπιχειρεῖ ὁ Francis R. Walton. Ὁ Cornéliu Di-

ma-Dragan παρουσιάζει στοιχεία της ρουμανικής βιβλιοφιλίας με την έργασία του «*Le siècle d'or de la bibliophilie roumano-grecque: la période phanariote, 1711-1821*». Ήξερα τυπογραφικά δείγματα, φροντισμένη είκονογράφηση και βιβλιοδεσία, μέριμμα για την καλή συντήρηση του βιβλίου, εύρεία χρήση των *ex libris* είναι στοιχεία που χαρακτηρίζουν την ιστορία της βιβλιοφιλίας των Ρουμάνων στα χρόνια 1711-1821. Πρωτεργάτες αυτής της αναγέννησης του βιβλίου είναι οι φαναριώτες ήγέμονες. Η ανακοίνωση του Anthony R. A. Hobson «*Bindings à la grecque*» δημοσιεύεται σε περίληψη. Ο εισηγητής αφού προσαθήσει να τοποθετήσει χρονικά και

γεωγραφικά την προέλευση του όρου à la grecque, αναφέρει συλλέκτες βιβλίων μ' αυτή τη στάχωση. Τέλος η έργασία του Dennis E. Rhodes «*Early printed books in Greece*» αποτελεί περίληψη του βιβλίου του που μόλις έχει κυκλοφορήσει με τίτλο *Incunabula in Greece*.

Οι περισσότερες ανακοινώσεις συνοδεύονταν από διαφάνειες και μερικές απ' αυτές δημοσιεύονται στον τόμο των Πρακτικών. Κάτι που κατά τη γνώμη μου λείπει απ' αυτόν τον τόμο και πιστεύω ότι δεν θα ήταν περιττή προσθήκη, είναι ένας μικρός πρόλογος, το πρόγραμμα του συνεδρίου, και, κυρίως, ένα εύρημα.

Σόφη Παπαγεωργίου

Cornelia Papacostea-Danielopolu

Intellectualii români din Principate si cultura greaca, 1821-1859
Bucuresti 1979 (80, σ. 210)

Ο αιώνας των Φαναριωτών επηρέασε πολυσήμαντα την πολιτισμική ζωή των παραδονάβιων ήγεμονιών και εξετάστηκε αναλυτικά, και όσο έπρεπε, από την κ. Ariadna - Camariano-Cioran στη γνωστή μελέτη της *Les Académies princières de Bucarest et de Jassy et leurs professeurs*, (Θεσσαλονίκη 1974). "Όταν τα γεγονότα του 1821 επέδρασαν καταλυτικά στην πολιτική ζωή της χώρας, και μοιραία επέφεραν το τέλος της φαναριώτικης παρουσίας εκεί, παρουσιάστηκε μια άλλη μορφή ελληνικής επίδρασης: φορείς της τώρα είναι οι έμποροι, οι άνάτατοι υπάλληλοι, οι διανοούμενοι, ή ελληνική διασπορά, που εξακολούθησαν να επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό τις πολιτισμικές διεξελίξεις της χώρας. Κι αυτή ή μορφή της νεοελληνικής επίδρασης, σημαντική όσο και οι Φαναριώτες, άλλ' ανεξερεύνητη ως τώρα,

εξετάζεται από την κ. C. Danielopolu, που με το βιβλίο της αυτό μās δίνει μιαν άλλη διάσταση της ελληνικής συμβολής στα πολιτισμικά φαινόμενα που άπαντούμε στις ρουμανικές χώρες την περίοδο 1821 - 1859. Θα ήταν έτσι, κατά την άποψη μου, πολύ όρθο να χαρακτηριστεί ή έργασία της κ. Danielopolu σαν συνέχεια αυτής της κ. Camariano - Cioran. Η συγγραφέας μās πληροφορεί ότι ή μορφή της έργασίας της αυτής που σήμερα μās προσφέρει, δεν είναι εξαντλητική, πράγμα που σημαίνει ότι μελλοντικά θα έχουμε την ευκαιρία να ιδούμε πιο αναλυτικά, από την ίδια βέβαια, την επίδραση της ελληνικής παιδείας στις ρουμανικές χώρες.

Θα ήταν σκόπιμο, νομίζω, εδώ, σύμφωνα πάντα με τις πολύ όρθες άποψεις της κ. Danielopolu, να αναφερθούν οι αιτίες που συνέβαλαν στη δημιουργή-

γία τῆς πνευματικῆς ζωῆς στό χῶρο πού τήν ἀπασχολεῖ· εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο, ἀλλὰ σὲ μιὰν πλήρη, σχεδόν, ἐναρμόνιση μὲ τὴν ραγδαία ἀνερχόμενη ρουμανικὴ λογιόσυνη. Καὶ πρῶτα βέβαια εἶναι οἱ ἴδιοι οἱ Ἕλληνες πού παρέμειναν στὰ πριγκιπάτα μετὰ τὸ 1821 σὰν ἀνώτατοι ὑπάλληλοι· ἔπειτα ἦταν οἱ Ἕλληνες τοῦ Βρασου καὶ τοῦ Sibiu — οἱ γνωστὲς πόλεις τῆς Τρανσυλβανίας, ὅπου πέρα ἀπὸ τὴν ἐμπορικὴ ἀκμὴ τῶν ἑλληνικῶν κομπανιῶν σημειώθηκε καὶ μιὰ ἀξιοσημειωτὴ πνευματικὴ ἀνάπτυξη μὲ τὴ συρροή Ἑλλήνων καὶ Ρουμάνων λογίων· σὲ μιὰ φάση μάλιστα ἔφτασαν ἐκεῖ κι ἀρκετοὶ Βούλγαροι. Ἡ ἑλληνικὴ διασπορά, ἐμπορευόμενοι καὶ λόγιοι, βοήθησε ἐπίσης θεμελιακὰ τὴν ἀρχόμενη πνευματικὴ ζωὴ τῶν Ρουμάνων. Γιὰ τὴ διάτρηση τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης βοήθησε καὶ ἡ νομικὴ παράδοση τῆς φαναριώτικης νομοθεσίας (*Legivirea Caragea*, Κώδικας Καλλιμάχη κ.ἄ.) καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ θεατρικὴ ζωὴ στό Βουκουρέστι μὲ φορεῖς τὸν Ἀριστία, τὸν Θ. Ἀλκαῖο, τὸν Γ. Λεβέντη. Ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ἄλλοι παράγοντες: τὰ σχολεῖα, λογονόχη, στὴ Βλαχία καὶ Μολδαβία ἐπαιξαν σημαντικὸ ρόλο μὲ τὴ διδασκαλία τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ὅπου ἀξιόλογη ἦταν ἡ συμβολὴ τοῦ Ν. Πίκκολο, τοῦ Γ. Ἰωαννίδη, τοῦ Γρ. Παπαδοπούλου κ.ἄ. στὴν Ἀκαδημία τοῦ Ἁγίου Σάββα στό Βουκουρέστι ἢ τοῦ Γ. Μουντανιώτη στὴν Κραϊόβα ἢ τοῦ Κουγκούλη καὶ τοῦ Ch. Saulescu στὸ Ἰάσι· ὁ τελευταῖος εἶχε σπουδάσει μάλιστα στὴ Σχολὴ τῆς Χίου. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ δημόσια σχολεῖα τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας, στὴ διάδοση τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων συνέβαλαν οὐσιαστικά καὶ τὰ σχολεῖα πού συντηροῦσαν ἑλληνικὲς Κοινότητες τῶν ἡγεμονιῶν· καὶ ἀπὸ τὴν ἄλ-

λη μεριὰ οἱ καθηγητὲς ἐκεῖνοι πού ἐδίδασκαν ἰδιωτικά σὲ παιδιὰ οἰκογενειῶν βογιάρων.

Μετὰ ἀπὸ αὐτὰ τὰ δεδομένα ἐντυπωσιακὴ πρέπει νὰ ἦταν, σὰν φυσικὸ ἐπόμενο, ἡ πνευματικὴ παραγωγή πού προέκυψε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ παρουσία καὶ κατὰ συνέπεια ἡ ἐπίδρασή της πάνω στὴ ρουμανικὴ λογιόσυνη. Ἐνα ἄλλο ἐπακόλουθο πού θὰ πρέπει νὰ συγγρατήσουμε ἦταν ἡ εἴσοδος ἑλληνικῶν λέξεων καὶ ἐκφράσεων πού πέρασαν στὴ ρουμανικὴ καὶ τὶς ὁποῖες συχνὰ συναντοῦμε σὲ ἔργα ἐξεχόντων Ρουμάνων (*D. Goleacu, C. Negruzzi, Ion Ghica, C. Asachi*). Τότε προέκυψαν καὶ τὰ πρῶτα ἑλληνορουμανικὰ λεξικά καὶ γραμματικὲς. Ἀπὸ τὴν πνευματικὴ παραγωγή τῆς ἐποχῆς πού μᾶς ἀπασχολεῖ δὲν ἔλειψε βέβαια καὶ ἡ ἱστορικὴ μελέτη, πού ἀρχικὰ ἐμφανίστηκε μὲ τὴ μορφή μεταφράσεων ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ στὴ ρουμανικὴ: ὅπως ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τοῦ Μελετίου, ἢ Ἐπιτομὴ τῆς Ἱστορίας τῶν Νέων Ἑλλήνων. Τὴν ἴδια ἐποχὴ, λίγο δηλ. μετὰ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀνεξαρτησίας, ἀγωνιστὲς ἢ μέλη τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας πού ἔζησαν στὴ Ρουμανία ἐγράψαν ἀπομνημονεύματα, ὅπου μᾶς παρέχουν πολλὲς εἰδήσεις γιὰ τὸν Ἀγῶνα στὶς παραδουνάβιες ἡγεμονίες. Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα εἶναι γραμμένα καὶ ἄλλα ἔργα, χειρόγραφα τὰ περισσότερα, πού γράφτηκαν στὸν ἴδιο χῶρο καὶ πού ἀναφέρονται συχνὰ στὸν Ἀγῶνα ἢ σὲ θέματα τοῦ ἐλεύθερου νεοελληνικοῦ κράτους. Θὰ πρέπει ὅμως νὰ μνημονευτεῖ γιὰ τὴν πρωτοτυπία του τὸ ἔργο τοῦ γιατροῦ Κ. Καρακάση *Τοπογραφία τῆς Βλαχίας (1830)*. Ἡ ἑλληνικὴ πνευματικὴ παραγωγή συγκίνησε ὅπως ὅποτε τοὺς Ρουμάνους λογίους πού ἐφιλοτέχνησαν μεταφράσεις ἑλληνικῶν ἔργων στὴ

ρουμανική: σ' αὐτὴ τὴν παραγωγὴ διακρίθηκαν ὁ C. Negruzzi, ὁ Veniamin Costachi, ὁ Eufrosin Poteca, ὁ Naum Rimnicean, ὁ Dinu Golescu, ὁ δικός μας Κ. Ἀριστίαις κ.ἄ. Στὸ σημεῖο αὐτὸ θὰ σταθοῦμε σὲ μιὰ σημαντικὴ παρατήρηση τῆς κ. Danielorolu: «οἱ πρῶτοι θεωρητικοὶ καὶ κριτικοὶ τῆς ρουμανικῆς λογοτεχνίας πῆραν ὅλα ἑκεῖνα τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ φιλολογικὰ ἐφόδια ἀπὸ μαθήματα καὶ κείμενα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας καὶ μπόρεσαν ἔτσι νὰ τὰ θέσουν στὴν ὑπηρεσίᾳ τῆς ἐθνικῆς παιδείας». Φυσικὰ δὲν ἔλειψαν καὶ οἱ Ἕλληνες κλασικοὶ ποὺ μεταφράστηκαν στὴ ρουμανικὴ — χάρι βέβαια στὸ πνεῦμα τῆς διδασκαλίας τοῦ Κοραΐ καὶ στὶς ἐκδόσεις κλασικῶν τοῦ Ν. Λούκα. Κοντὰ ὅμως στοὺς κλασικοὺς, οἱ Ρουμάνοι λόγιοι δὲν παρέλειψαν νὰ προχωρήσουν στὴ μετάφραση καὶ νεοελλήνων ἀναφέρω τὸν Δημ. Δάσβαρη, τὸν Ἀθανάσιο Χριστόπουλο, τὸν Ι. Κοκκῶνη ἢ ἀκόμη τὶς Προφητεῖες τοῦ Ἀγαθάγγελου. Ταυτόχρονα σχεδὸν οἱ ἴδιοι κύκλοι τῆς ρουμανικῆς λογοισύνης μετέφρασαν καὶ ἔργα τῆς δυτικῆς γραμματείας (Mar-montel, Lessage, Bernandin de Saint-Pierre, Condillac, Beccaria, Voltaire, Molière, Goldoni κλπ.), τὰ ὁποῖα ἐγνώρισαν κυρίως μέσῳ τῶν ἑλληνικῶν μεταφράσεων. Ἡ ρουμανικὴ πνευματικὴ ζωὴ ἐπηρεάστηκε ἐπίσης σὲ μεγάλο βαθμὸ ἀπὸ τὴ διακίνηση τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου: συνδρομητές, ἐφημερίδες, δωρεῆς συγγραφέων σὲ σχολεῖα καὶ Βιβλιοθήκες βιβλίων τους, ἀπέτελεσαν τοὺς κυριότερους φορεῖς ποὺ εὐνόησαν τὴν κυκλοφορίᾳ τοῦ ἑλληνικοῦ βιβλίου στὶς παραδονάβιες ἡγεμονίες. Ἡ κ. Danielorolu μᾶς γνωρίζει καὶ τοὺς ἀγαπημένους συγγραφεῖς τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ τῶν ἡγεμονιῶν: Ἀδαμ. Κοραΐς, Κ. Κούμας, Ἀνδρέας Κορο-

μηλᾶς, Ἀθ. Χριστόπουλος, Ρίζος Νερούλος, Ἀλέξανδρος Σούτσος, Κ. Ἀσώπιος, Ἐμμ. Ροῖδης, Θεόφ. Καίρης. Ὅλοι σχεδὸν γνήσιοι ἐκπρόσωποι τοῦ νεοελληνικοῦ Διαφωτισμοῦ.

Αὐτὰ λοιπὸν εἶναι τὰ γενικὰ πλαίσια μέσα στα ὁποῖα κινήθηκε ἡ ρουμανικὴ λογοισύνη τῆς ἐποχῆς καὶ ἡ ἐπίδραση ποὺ δέχτηκε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ. Γνώστης τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, καὶ ἀπὸ ρουμανικῆς καὶ ἀπὸ ἑλληνικῆς πλευρᾶς, ἡ κ. Danielorolu, μᾶς ἔδωσε μιὰ συνθετικὴ μελέτη τῶν πολιτισμικῶν φαινομένων ποὺ σημειώθηκαν στὴ Ρουμανία τὴν περίοδο 1821-1859. Καὶ φυσικὰ τὰ πολιτισμικὰ φαινόμενα εἶχαν ἀνάλογο ἀντίκτυπο καὶ στὴν ἑλληνικὴ πνευματικὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτῆ, δυστυχῶς, δὲν ἔχουν μελετηθεῖ ὅσο πρέπει. Τὸ βιβλίο τῆς κ. Danielorolu εἶναι ἀναμφίβολα ἕνας ἐπιτυχημένος καρπὸς μιᾶς σοβαρῆς ἐρευνας: ὁ ἀναγνώστης θὰ ἤθελε ὡστόσο καὶ μιὰ πιὸ σφαιρικὴ τοποθέτησή τους μέσα στὸ συγχρονικὸ περιβάλλον. Αὐτὴ ἡ ἔλλειψη ἀναλυτικοῦ πνεύματος ἀδικεῖ, νομίζουμε, τὸ ἔργο· ἐλπίζουμε ὅμως ὅτι σὲ μιὰν προσεχῆ ἐκδοσὴ τοῦ βιβλίου τῆς, γαλλικὴ ἢ ἀγγλικὴ, θὰ δυνηθεῖ νὰ ἀναλύσει περισσότερο τὰ πολιτισμικὰ φαινόμενα τῆς ἐποχῆς: ἰδοῦ, λογονόχη, μερικά: ὁ ρόλος τῶν Ἑλλήνων τοῦ Brasov καὶ τοῦ Sibiu καὶ οἱ σχέσεις του με τὴν ἑλληνικὴ διασπορά, τοὺς Ἕλληνες τῆς Βιέννης γιὰ παράδειγμα, ἡ δράση ὀρισμένων καθηγητῶν, τοῦ Θεσσαλονικεῖα Γρηγ. Παπαδοπούλου, λογονόχη, ὁ χαρακτήρας τῶν ἑλληνικῶν δανείων στὴ διαμορφωμένη ρουμανικὴ γλώσσα, τὸ ἑλληνικὸ θέατρο στὸ Βουκουρέστι σὲ σχέση με αὐτὸ τῆς Ὀδησοῦ καὶ τῆς Ἀθήνας, τὸ πνεῦμα τῆς κοραϊκῆς διδασκαλίας, ἡ δραστηριότητα τοῦ Δημ. Δάσβαρη. Φυσικὰ θὰ πρέπει, νομίζω, νὰ λη-

φθοῦν ὑπόψη σέ μιὰ μελλοντική ἔκδοσι τοῦ βιβλίου καὶ τὰ πορίσμα-

τα τῆς πιὸ πρόσφατης βιβλιογραφίας.
Ἄθ. Ε. Καραθανάσης

Ἡ Ἡ' Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ.

Ἡ Ἡ' Γενικὴ Συνέλευσι τοῦ Ο.Μ.Ε. Δ. πραγματοποιήθηκε στὶς 28.12.1979 ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ καθ. κ. Αἰνῶ Πολίτη καὶ μὲ θέματα ἡμερήσιας διάταξης: 1. Ἐκθεση πεπραγμένων προηγούμενης διαιτίας 2. Ἐκθεση Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς 3. Ἐκλογὴ Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ 4. Μερικὴ ἀνανέωσι τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Στὴν ἀρχὴ τῆς συνεδρίας ὁ Γενικός Γραμματέας τοῦ Ὁμίλου κ. Ἐμμ. Φραγκίσκος τίμησε τὴ μνήμη δύο ἐξεχόντων μελῶν του, τοῦ Δημητρίου Γκίνη, ἐπίτιμον Προέδρου του, καὶ τοῦ Νικολάου Μανῆ, καὶ στὴ συνέχεια ἀναφέρθηκε στὶς βασικὲς δραστηριότητες τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ κατὰ τὴ διαιτία 1977 - 1978: τὴν περάτωσι τῶν τόμων 13 (1976) καὶ 14 (1977) τοῦ «Ἐραμιστῆ», τὴν ἀνάθεσι τῆς ὑπευθυνότητας τοῦ περιοδικοῦ στὸ μέλος τοῦ Δ.Σ. κ. Φ. Ἡλιῶ καὶ τὴν συμπλήρωσι τῆς Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς μὲ τὰ μέλη τοῦ Δ.Σ. κκ. Αἰκ. Κουμαριανοῦ καὶ Ἀλέξη Πολίτη, καὶ τέλος στὴν πρόδοσι τῆς ἐκτύπωσι τοῦ ἀφιερώματος Κ. Θ. Δημαρᾶ. Ὑπέμνησε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Δ.Σ. γιὰ τὴν κυκλοφορία τοῦ «Ἐραμιστῆ» ὡς ἐτήσιας πλέον ἢ, ὑπὸ ὀρισμέναις προϋποθέσει, ὡς ἑξαμηνιαίας ἔκδοσι καὶ ὑπογράμμισε τὴν παρουσίαι πολλῶν νέων συνεργατῶν στοὺς τελευταίους τόμους τοῦ περιοδικοῦ, εὐοίωνο φαινόμενο γιὰ τὴν πορεία τῶν νεοελληνικῶν σπουδῶν. Μὲ ιδιαίτερη ἔμφασιν ἀναφέρθηκε κατόπιν στὴν ἔκδοσι τοῦ Γ' τόμου τῆς Ἀλληλογραφίας Κοραῆ καὶ στὴν εὐτυχή συγκυρία τῆς δημόσιας παρουσίας του ἀμέσως μετὰ τὴ λή-

ξι τῆς Γενικῆς Συνέλευσις, ὅπως εἶχε ἀναγγελθεῖ καὶ στὴν ἐντυπι πρόσκλησι τῆς Γ. Σ. Τὸ Corpus τῶν ἐπιστολῶν, ἀνακοίνωσε ὁ Γ. Γραμματέας, προβλέπεται νὰ ολοκληρωθεῖ σὲ ἑξὶ τελικά τόμους, μὲ τὴν προσθήκη καὶ ἐνὸς ἑβδομου ποὺ θὰ περιλαμβάνει τὰ εὑρετήρια, τὸν ὑπομνηματισμὸ κλπ. Διαγράφοντας στὴ συνέχειαι τὴν οικονομικὴ κατάστασι τῆς διαιτίας 1977-78 καὶ ἐπισημαίνοντας ὅτι ἓνα μεγάλο μέρος τῶν ἐκδοτικῶν δαπανῶν καλύφθηκε ἀπὸ ἰδιωτικά δάνεια μελῶν τοῦ Δ.Σ., τόνισε τὴν ἀδυναμίαι νὰ συνεχίσει ὁ Ο.Μ.Ε.Δ μὲ αὐτοὺς τοὺς ὄρους τὸ ἔργου του. Τέλος ἀναφέρθηκε σὲ προγενέστερη πρότασι νὰ ὀργανωθεῖ ἀπὸ τὸν Ὁμιλο διεθνὲς συνέδριου γιὰ τὸν νεοελληνικὸ Διαφωτισμὸ, στὸ ὀργανωτικὸ προσχέδιο ποὺ ἐκπόνησε ἐπιτροπή ἀπὸ μέλη τοῦ Ὁμίλου, καὶ στοὺς λόγους (οικονομικούς καὶ ἄλλους) ποὺ ὑποχρέωσαν νὰ ἀναβληθεῖ γιὰ τὸ μέλλον ἡ πραγματοποιήσι τοῦ συνεδρίου.

Κατὰ τὴ συζήτησι ποὺ ἀκολούθησε τὸν ἀπολογισμὸ τῆς διαιτίας καὶ τὴν ἔκθεσι τῆς Ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπῆς, διατυπώθηκαν διάφορες ἀπόφει γιὰ τὸ οικονομικὸ ἀδιέξοδο τοῦ Ο.Μ.Ε.Δ (ποσὸ 300 χιλιάδων δρχ. τῆς οἰκον. χρήσι τοῦ 1979 δηλώθηκε ὅτι προέρχεται ἀπὸ δάνεια μελῶν τοῦ Δ.Σ.) καὶ μὲ σύμφωνη γνώμη τῆς Γ.Σ. νοθετήθηκε ἡ πρότασι τοῦ καθ. κ. Ἀ. Ἀγγέλου νὰ συσταθεῖ «ἐπιτροπή σωτηρίας», γιὰ νὰ μελετήσει τρόπους οικονομικῆς στήριξις τοῦ Ὁμίλου καὶ νὰ προσβει στὶς ἀναγκαίει γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἐνεργειει. Τὴν ἐπιτροπή δέ-

χτηκαν ν' αποτελέσουν οί κκ. Λίνος Πολίτης, Άλκης Άγγέλου και Μάνος Χαριτάτος.

Στή συνέχεια με απόφαση τής Γ.Σ έγινε κοινή ψηφοφορία για τήν ανάδειξη τών μελών τής 'Εξελεγκτικής 'Επιτροπής και πέντε μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, πού έδωσε τά ακόλουθα αποτελέσματα: στήν 'Εξελεγκτική 'Επιτροπή επανεκλέχθηκαν οί

κκ. Μάνος Χαριτάτος και Άλεξ. Ξύδης, με τρίτο νέο μέλος τόν κ. Κων. Λάππα, και στό Δ.Σ. επίσης επανεκλέχθηκαν οί κυρίες Λουκία Δρούλια και Αϊκατ. Κομμαριανού και οί κκ. Βασ. Σφυρόερας και Έμμ. Φραγκίσκος, με πέμπτο νέο μέλος τόν κ. Δημ. Άποστολόπουλο. Μετά τήν ανακοίνωση τών αποτελεσμάτων, ή Η' Γενική Συνέλευση περάτωσε τίς εργασίες τής.

Τò νέο Διοικητικό Συμβούλιο του Ο.Μ.Ε.Δ.

Στίς 29 Δεκεμβρίου 1979 τά παραμέμονα και τά νεοεκλεγέντα στίς αρχαιρεσίες τής 28 Δεκεμβρίου μέλη του Δ.Σ. του Ο.Μ.Ε.Δ. συνήλθαν σέ πρώτη συνεδρίαση προκειμένου νά συγκροτηθούν σέ σώμα. Άπόντες ή κυρία Αϊκ. Κομμαριανού (Γαλλία) και ο κ. Α. Βρανούσης. Μετά τή δήλωση του κ. Έμμ. Φραγκίσκου ότι ύστερα από ύπερδεκαετή συνεχή θητεία στή Γ. Γραμματεία

του Όμίλου, δέν επιθυμεί νά καταλάβει αξίωμα στό νέο Διοικητικό Συμβούλιο, αυτό συγκροτήθηκε ως έξης: Βασ. Σφυρόερας, Πρόεδρος, Αϊκ. Κομμαριανού, Άντιπρόεδρος, Λουκία Δρούλια, Γ. Γραμματέας, Άλέξ. Πολίτης, Ταμίας, Δημήτρα Πικραμένου - Βάρφη, Εϊδ. Γραμματέας, και Δημ. Άποστολόπουλος, Α. Βρανούσης, Φίλ. Ηλιού, Έμμ. Φραγκίσκος, μέλη.

Τά είκοσι χρόνια τών Κέντρων

Νεοελληνικών και Βυζαντινών Σπουδών του Ε.Ι.Ε.

Τήν 1η Δεκεμβρίου 1980 συμπληρώθηκαν είκοσι χρόνια από τήν ίδρυση του Κέντρου Νεοελληνικών Έρευνών και του Κέντρου Βυζαντινών Έρευνών, τών πρώτων αυτότελών κέντρων του Έθνικού Ίδρύματος Έρευνών.

Για νά εορτασθεί τò γεγονός, τά δύο άδελφά κέντρα διοργάνωσαν στίς 15 Δεκεμβρίου 1980 μιá μικρή εκδήλωση. Τò πρώτο μέρος τής περιλάμβανε ένα σύντομο δημόσιο άπολογισμό του έργου πού πραγματοποιήθηκε από τά Κέντρα, καθώς και τή συνεισφορά του Ε.Ι.Ε. σέ έρευνες σχετικές με τίς ανθρωπιστικές σπουδές. Έμίλησαν διαδοχικά ο καθηγητής κ. Φαίδων Φέσσας, πρόεδρος του Ε.Ι.Ε., ο καθηγητής κ. Μανόλης Άνδρόνικος, αντιπρόεδρος, και οί κυρίες Λουκία Δρού-

λια και Χρύσα Μαλτέζου, διευθύνουσες τών δύο Κέντρων.

Τò δεύτερο μέρος τής εκδήλωσης τò αποτελούσε ή όμιλία του καθηγητή κ. Άντ. Κονταράτου, Διευθύνοντος Συμβούλου του Ε.Ι.Ε., πού είχε θέμα («Η πορεία τής έρευνας στήν Έλλάδα και ή συμβολή του Ε.Ι.Ε. στήν προαγωγή τής»).

Η εκδήλωση περιλάμβανε ακόμη μικρή διαφωτιστική έκθεση με αντιπροσωπευτικά δείγματα ή φωτογραφίες τών αντικειμένων πού έπεξεργάζονται τά Κέντρα (έγγραφα, σφραγίδες, έντυπα, κλπ.): μιá προσπάθεια νά παρουσιασθεί τò υλικό και συνάμα νά εικονογραφηθεί με πίνακες, διαγράμματα κ.ά. ή μέθοδος έπεξεργασίας πού υφίσταται ή πληροφορία για νά μετατραπεί σέ ιστορική γνώση.

Με την ευκαιρία τῆς εορτῆς, τὸ κέντρο Κέντρο ἐξέδωσε ἀπὸ μίαν Ἐκθεση πεπραγμένων τῆς εἰκοσαετίας, ὅπου διαφαίνονται ἀναλυτικὰ τὰ προγράμματα πὸν ἐπιτελέστηκαν, οἱ κατὰ και-

ροὺς συνεργάτες μὲ τὰ δημοσιεύματά τους, ὁ σημερινὸς προσανατολισμὸς, καθὼς καὶ ἡ μεθοδολογία πὸν στήριξε τὶς ἐρευνες καὶ τὶς ἐργασίες.

Ἄλῆξης Πολίτης

Μαθήματα - Διαλέξεις στὸ Ἐθνικὸ Ἰδρυμα Ἐρευνῶν

Συνεχίστηκαν καὶ στὴν ἐφετινὴ περίοδο τὰ ἀνοικτὰ σεμινάρια πὸν ἐγκαινιάσαν πέρουςι τὰ Κέντρα Νεοελληνικῶν, Βυζαντινῶν Ἐρευνῶν καὶ τὸ Κέντρο Ἑλληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς Ἀρχαιότητος.

Ἀπὸ τὶς 17 ἕως τὶς 22 Δεκεμβρίου 1979 ὁργανώθηκε ἀπὸ τὸ Κ.Ν.Ε. ἑβδομαδιαῖο σεμινάριο, ὅπου ὁ καθηγητῆς Ν.Γ. Σβορώνος ἀνέλυσε τὶς μεθόδους καὶ τὶς τεχνικὲς πὸν χρησιμοποίησε στὴν ἐρευνά του γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης. Στόχος τῆς ἀνάληψης ἦταν νὰ καταδείξει τὸν «συντηρητικὸ» χαρακτῆρα τῶν πινάκων πὸν κατέστρωσε γιὰ τὰ οἰκονομικὰ μεγέθη χαρακτῆρας πὸν προκρίθηκε προκειμένον νὰ ἀπαλειφθοῦν οἱ τυχόν δυσαρμονίες ἀνάμεσα στὴ στατιστικὴ καὶ τὴν πραγματικότητα.

Ἐξάλλου, σὲ συνεργασία μὲ τοὺς ἐρευνητῆς τοῦ Κ.Β.Ε., ὁ κ. Σβορώνος διερεῦνησε τὶς πληροφορίες πὸν μποροῦν νὰ προκύβουν ἀπὸ ἔγγραφα τοῦ Ἁγίου Ὁρους σχετικὰ μὲ τὰ δημογραφικὰ ζητήματα τῶν τελευταίων βυζαντινῶν αἰώνων.

Στὶς 23 Φεβρουαρίου τοῦ 1980 ὁ κ. Β. Π. Παναγιωτόπουλος, τοῦ Ἰνστιτούτου Ἱστορικῆς Δημογραφίας τῆς Ecole des Hautes Etudes es Sciences Sociales (Παρίσι), ἀνέπτυξε τὸ θέμα: «Προβλήματα Γεωγραφίας καὶ Δημογραφίας στὴ νεώτερη Ἑλλάδα». Ἀνέπτυξε δηλαδὴ τὰ προβλήματα πὸν δημιουργοῦνται στὴν ἑλληνικὴ ἱστορικὴ ἐπιστῆμη ἀπὸ τὴν πενιχρότητα τῶν πηγῶν πὸν ἀρδεύουν τὴν ἱστορικὴ δημογραφία: τὰ ἐνοριακὰ κατὰστικα, ὅπου νὰ σημειῶνονται σὲ ἀδιάσπαστες

σειρές οἱ γάμοι, οἱ γεννήσεις καὶ οἱ θάνατοι μιᾶς κοινότητος. Τέτοιες πληροφορίες γιὰ τὸν ἑλληνικὸ χῶρο ἔχουμε μονάχα ὕστερα ἀπὸ τὸ δεῦτερο μιστὸ τοῦ 19ου αἰῶνα.

Ὁ ὁμιλητῆς ἐξέθεσε τὰ αἰτήματα τῆς ἱστορικῆς δημογραφίας (μελέτη γαμηλιότητος, γεννητικότητος, θνησιμότητος): πρόκειται οὐσιαστικὰ γιὰ μιὰ δημογραφία ἐν κινήσει στὸν ἱστορικὸ χρόνον. Ἡ ἀπουσία ἐπαρκῶν στατιστικῶν στοιχείων γιὰ τὶς ἑλληνικὲς περιοχὲς εἶναι δυνατὸ νὰ ὑποκατασταθεῖ μερικὰ ἀπὸ τὰ δεδομένα τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας. Σύμφωνα μὲ τὶς μελέτες ἀλλὰ καὶ τὶς ἐμπειρίες τοῦ κ. Β. Παναγιωτόπουλου, ἡ ἱστορικὴ διαμόρφωση τοῦ «οἰκιστικοῦ πλέγματος», δηλαδὴ τῆς ἐγκατάστασης τοῦ πληθυσμοῦ τῆς μετανάστευσης, ὑποδεικνύουν τὴ δημογραφικὴ συμπεριφορὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν κατοίκων τῆς ὀθωμανικῆς ἐπικράτειας γενικότερα. Ἐπισήμανε ὅτι ἡ συμπεριφορὰ αὐτὴ παρουσιάζεται ἐνιαία, καὶ σὲ πλήρη ἀναλογία μὲ τὴ δημογραφικὴ συμπεριφορὰ τῆς Εὐρώπης. Ἡ συζήτηση πὸν ἀκολούθησε ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στὸν ὁμιλητῆ νὰ ἀποσαφηνίσει περισσότερο κάποιες ἀπόψεις του, καθὼς καὶ ὀρισμένες πτυχὲς τῆς ἐπιστῆμης αὐτῆς.

Τέλος στὸ Κ.Ε.Π.Α., ὁ καθηγητῆς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας στὸ πανεπιστήμιον τοῦ Saar κ. Peter - Robert Franke ἔδωσε μιὰ διάλεξη στὶς 11 Μαρτίου 1980 μὲ τίτλον: «Archäologische Ein-drücke aus Albanien».

Ἄλῆξης Πολίτης